

I' ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (ΚΡΗΤΗΣ)

ΕΡΕΥΝΑΙ, ΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΥΡΗΜΑΤΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1919

Λαξευτοὶ μυκηναῖκοὶ τάφοι Μιλάτου.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1919 ἀνεκαλύφθη τυχαίως τάφος θαλαμοειδῆς λαξευτός εἰς θέσιν Ἁγιον Φανούριον 200 μέτρα περίπου ἀνωθεν τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μιλάτου. Ἡ ίδιοκτήτρια

αὐτοῖς πηλίνας λάρνακας, ὥστε σήμερον οἱ τάφοι διμοιᾶσι πρὸς μικρὰ φυσικὰ σπήλαια. Αἱ κατὰ προσέγγισιν διαστάσεις τοῦ μὲν πρώτου εἶναι μέτρα $2,90 \times 2,65$ καὶ ὑψος 1,40, τοῦ δὲ δευτέρου $2,30 \times 1,50$ καὶ ὑψος 1,20. Εἰχόν καὶ μικροὺς δρόμους ἀπὸ βιορρᾶ (ἐκ τοῦ κατωφεροῦ) ἀγοντας εἰς αὐτούς τὰ στόμια τῶν θάλαμων ἦσαν, ὡς συνήθως, πεφραγμένα διὰ τοιχίων ἔηροιλιθικῶν.

Οἱ πρῶτοι τάφοι περιεῖχε τέσσαρας πηλίνας λάρνακας, δῶν δύο λουτηροειδεῖς ἀνευ σκεπα-

Εἰκ. 1. Κιβωτοειδῆς λάρναξ Μιλάτου.

τοῦ ἀγροῦ εἰδοποίησε τὴν ἀρχαιολογικὴν ὑπηρεσίαν, ἥτις καὶ ἔλαβε τὰ προσήκοντα προφυλακτικὰ μέτρα. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον μετέβην ἐκεῖ καὶ προέβην εἰς τὴν σκαφὴν καὶ τὸν καθαρισμὸν τοῦ τάφου, ἔρευνήσας δὲ πλησίον ἀνεύρον τρία μόλις μέτρα δυτικῶτερον καὶ δεύτερον δύμοιον τάφον. Ἀμφότεροι οἱ τάφοι εἶναι θαλαμοειδεῖς λαξευτοὶ εἰς τὸν μαλακὸν βράχον· τὸ σχῆμα τῶν εἶναι σήμερον ἀκανόνιστον, διότι διαρρέει τὸ σχῆμα τῶν συστάσεως εἰχεν ἀποσαθρωθῆ ἐκ τῶν διαρρεόντων ὑδάτων, καὶ δύκοι αὐτοῦ εἰχον καταπέσει ἐντὸς τῶν νεκρικῶν θαλαμῶν, καὶ εἰχον καλύψει ἐν μέρει καὶ τὰς ἐν

σμάτων. Ἐκ τούτων μία μόνον μικρὰ κιβωτοειδῆς ἡ ἐν εἰκόνι 1 εἰκονιζομένη διατηρεῖ γραπτὴν διακόσμησιν, οἱ λοιπαὶ τρεῖς δὲν ἔχουσιν ἢ μᾶλλον δὲν διετήρησαν τοιαύτην. Ἐντὸς τῶν λαρνάκων ὑπῆρχον δοτὰ ἀκαντα σεσαθρωμένα ἐκ τῆς ὑγρασίας.

Ἡ μικρὰ κιβωτοειδῆς λάρναξ (ἀριθ. πηλ. Μουσείου 7611, εἰκ. 1) πατεῖ ἐπὶ τεσσάρων συμφυῶν ποδῶν καὶ ἔχει μῆκος ἔξωτερο. 0,93, πλάτος 0,47, ὑψος 0,62 καὶ τοῦ σκεπάσματος ὑψος ἐπικλινὲς 0,36. Τὸ κούφωμά της ἔχει μῆκος 0,85, πλάτος 0,38 καὶ βάθος 0,49. Ἐχει δύο τοξοειδεῖς λαβὰς εἰς τὰς μακρὰς πλευρὰς

καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὰς στενάς· καὶ τὸ σκέπασμα φέρει δύο ὅμοιας λαβάς ἐκατέρωθεν κατὰ τὰς μακρὰς πλευρὰς ἀντιστοίχους· πρὸς τὰς κάτω, ἡ δὲ κορυφαῖα τοῦ σκεπάσματος ἀπολήγει κατὰ τὰ ἄκρα εἰς δύο βραχείας ἔξοχάς, δι' ὧν εὐκόλως ἐλαμβάνετο καὶ ἀπεκινέτο τὸ πῶμα. Ὁ πυθμὴν τῆς λάρνακος φέρει κατὰ τὸ μέσον εἰς μίαν μακρὰν σειρὰν δικτῶν δπάς, δι' ὧν θὰ ἀπέρρεον τὰ ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ νεκροῦ ὑγρά. Ἡ ὑπαρξίας τῶν δπῶν εἰς πάσας τὰς κιβωτοειδεῖς λάρνακας μαρτυρεῖ δύο τινά, ἵτοι ὅτι οἱ νεκροὶ ἀπετίθεντο ἄκαυτοι, ὡς ἄλλως καὶ ἐκ τῶν σωζομένων πολλάκις διστῶν ἀποδεικνύεται, καὶ δεύτερον ὅτι *al lārōnakes al kibwotoeideis katēskevāzont* ἀποκλειστικῶς πρὸς νεκρι-

αὐτῶν. Ἐλάχιστα ἵχνη χρωματιστῆς διακοσμήσεως παρετηρήθησαν εἰς τὰς τρεῖς ταύτας λάρνακας.

Οἱ δεύτεροι τάφοι εἰλέσθησαν τάφοι δύο κιβωτοειδεῖς πηλίνας λάρνακας μετὰ τετρακλίτων σκεπασμάτων, ἀλλ᾽ ἵσαν λίαν βεβλαμμέναι (λυκωμέναι, ὡς λέγομεν ἐν Κρήτῃ) καὶ τεθραυσμέναι· ἵσως εἰχόν ποτε διακόσμησίν τινα.

Οστᾶ ἄκαυτα παρετηρήθησαν καὶ εἰς τὰς ἑξ λάρνακας τῶν δύο τάφων, ἀλλὰ δὲ εὑρέθησαν χαμαὶ, εἴτε ἐκ τῶν λαρνάκων ἀρχαιόθεν ἀπορριφθέντα, εἴτε ἐκ λάρνακος ἔυλίνης προερχόμενα, εἴτε καὶ ἐκ ταφῆς ἀνευ λάρνακος.

Πλὴν τῶν λαρνάκων εὑρέθησαν εἰς τοὺς δύο τάφους καὶ τὰ ἑξῆς κτερίσματα.

Εἰκ. 2. Πήλινα ἄγγεια τάφου Μιλάτου.

κὴν χρῆσιν. Οἱ πηλὸς τῆς λάρνακος εἶναι ἐρυθρὸς ζωηρός, ἡ ἔξωτερη τοῦ ὅμως ἐπιφάνεια καὶ τῆς κυρίως λάρνακος καὶ τοῦ σκεπάσματος ἐκαλύψθη ὑπὸ ἀλοιφῆς ὑποκιτρίνου, ἐφ' ἣς ἐγράφησαν δι' ἐρυθροκαστανόχρου χρώματος τὰ διακοσμητικὰ θέματα.

Ἡ διακόσμησις καὶ τῆς λάρνακος καὶ τοῦ σκεπάσματος συνίσταται ἐκ συμπλεγμάτων σπειροειδῶν, ὡς φαίνεται μάλιστα εἰς τὴν κυρίως λάρνακα, ἀμυδρότερον δὲ καὶ εἰς τὸ σκέπασμα. Ἡ σμικρότης τῆς λάρνακος μαρτυρεῖ ὅτι ἐν αὐτῇ εἰλέσθη ταφῆ νεκρὸς οὐχὶ ὁρίμου ήλικίας.

Αἱ λοιπαὶ τρεῖς λάρνακες τοῦ πρώτου τάφου, ἵτοι ἡ ἕτερα κιβωτοειδῆς καὶ αἱ δύο λουτηροειδεῖς ἔχουσι τὰς συνήθεις τῶν ἄλλων λαρνάκων διαστάσεις ἵτοι μῆκος 1 - 1,20. Ἡ κατάστασις τῶν διστῶν δὲν ἐπέτρεψεν οὔτε εἰς τὸν πρώτον τάφον οὔτε εἰς τὸν δεύτερον παρατηρήσεις ἐπ'

1) Δύο φακοειδεῖς ἔγγεγλυμμέναι λιθοί. Ἡ μία τούτων (ἀριθ. Μουσ. 1261) ἐκ μαλακοῦ λευκοφαίου στεατίτου φέρει δύο αἰγάγρους πρὸς ἀριστερὰ καὶ εὐρέθη ἐντὸς τῆς μιᾶς λουτηροειδοῦς λάρνακος τοῦ πρώτου τάφου, ἡ ἄλλη μικροτέρα (ἀριθ. Μουσ. 1262) ἐκ σκληροῦ μελανωποῦ λίθου ἔχει δύο καθήμενα καὶ ἀντίνωτα ζῷα καὶ εἰς τὸ ἄκρον κλαδίον καὶ εὑρέθη εἰς τὴν ἄλλην λουτηροειδῆ λάρνακα.

2) Ψήφοι περιιδεραίων ἐξ ὑαλώδους μαζῆς περὶ τὰς εἰκόσιν ἀκέφαιοι τριῶν διαφόρων πλακωτῶν σχημάτων γνωστῶν ἐξ ἄλλων μυκηναϊκῶν τάφων· ὑπῆρχον καὶ πολλαὶ ἄλλαι τεθραυσμέναι καὶ βεβλαμμέναι· εὑρέθη καὶ μικρὰ πρισματική, τρίπλευρος κρυσταλλική. Πᾶσαι εὑρέθησαν ἐντὸς τῆς μιᾶς λουτηροειδοῦς λάρνακος.

3) Χαλκᾶ εὑρέθησαν μαχαίριον μονόστομον μῆκος δλικοῦ 0,22 μετὰ τῆς δμοφυοῦς οὐρᾶς

ἔχοντος διὰ τὴν στειλέωσιν τέσσαρας ἥλους· δύο ἀλλὰ τεθραυσμένα καὶ ἐλλιπῆ ἔργαλεῖα ἀγνώστου χρήσεως.

4) **Πήλινα ἀγγεῖα** δέκα τὰ εἰς τὰς εἰκόνας 2 καὶ 3. Τούτων πέντε εἰναι στεγανόστομοι ἀμφορεῖς εἰς μέγας καὶ οἱ λοιποὶ μικρότεροι, ὃν τὰ σχήματα καὶ ἐν μέρει καὶ ἡ διακόσμησις φαίνονται εἰς τὰς δύο εἰκόνας. "Επειτα δύο φιάλαι μετ' αὐλακωτῆς προχύσεως, ἐν δοχείον (δεξιὸν τῆς εἰκ. 2) γαστροειδὲς ἔχον εἰς τὸ χεῖλος κεκολλημένον φιαλίδιον. "Ἐν μικρὸν ἄγγειδιον (στεγανόστομος ἀμφορίσκος) εἰς τὸ μέσον τῆς εἰκόνος 3 εἰναι ἄξιον σημειώσεως, διότι ἡ γάστρα αὐτοῦ διηρεῖτο διὰ διαφράγματος εἰς δύο μέρη, ὃν τὸ ἔτερον ἔμενε. τελείως τυφλὸν μὴ συγκοινωνοῦν μετὰ τοῦ ἄλλου ἡμίσεος τοῦ ἔχοντος τὸν κρουνόν.

Τὰ σχήματα καὶ ἡ διακόσμησις τῶν πηλίνων ἀγγείων μαρτυροῦσι σαφέστατα τὴν ἐποχὴν τῶν

Γραπτὴ λουτηροειδῆς λάρνακης Μιλάτου.

Ἐνρέθη τυχαίως (εἰκ. 4) ὑπὸ χωρικοῦ κατὰ τὸ 1910 ἐντὸς μικροῦ λαξευτοῦ τάφου εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν "Αγ. Φανούριον. Ὁ τάφος, ὃς ἔξηκριμβωσα τότε δύλιγον χρόνον μετὰ τὴν εὑρεσιν, διετοπαθεῖται παρέλαβον καὶ τὴν λάρνακα, εἰχε διαστάσεις 2 μέτρων ἐπὶ 1,60 καὶ ἔφρασσετο διὰ ἡροιλιθίας

"Ἡ λάρνακη (ἀριθ. Μουσ. 7400) διατηρεῖται καλῶς. Ἐχει μῆκος ἔξωθεν 1,25 καὶ ὑψος 0,52. Τὸ κούφωμα της ἔχει ἀνω μῆκος 1,15, καὶ διαφορά 0,78. Φέρει τέσσαρας δριζοντίους παχείας λαβάς, μίαν εἰς ἑκάστην τῶν τεσσάρων πλευρῶν εἰς τὸ ἐν ἀκρον τῆς στενῆς πλευρᾶς τοῦ πυθμένος φέρει τὴν ὀπὴν τῆς ἐκροής, ὅπως καὶ πᾶσαι αἱ λουτηροειδῆς λάρνακες. Ἡ ὑπαρξία τῆς ὀπῆς εἰς τὰς λάρνακας αὐτὰς μαρτυρεῖ ὅτι ἡσαν πραγματικοὶ λουτῆρες χρησιμοποιο-

Εἰκ. 3. Πήλινα ἀγγεῖα τάφου Μιλάτου.

τάφων ἀνήκουσι πάντα εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ὑστερομινωϊκῆς ἢ μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Πρὸς τὴν ἐποχὴν ταύτην συμφωνοῦσι καὶ τὰ σχήματα καὶ ἡ διακόσμησις τῶν πηλίνων λαρνάκων τῆς Μιλάτου τῶν εὑρεθεισῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἰς τὴν θέσιν ταύτην.

Οἱ δύο οὔτοι νέοι τάφοι μετὰ πηλίνων λαρνάκων προστιθέμενοι εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς τοὺς εὑρθεῖντος κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν εἰς τὴν αὐτὴν τοποθεσίαν¹ μορτυροῦσιν ἀσφαλῶς τὴν ἐνταῦθα ποιητικήν μυκηναϊκῶν νεωτέρων χρόνων, οὐδὲν ἡ νεκρόπολις ἔξ οἰκογενειακῶν λαξευτῶν θολαμοειδῶν τάφων εὑρίσκετο εἰς τὰς κλιτύας τοῦ λόφου "Αγ. Φανούριον" ἀμέσως ἀνωθεν πρὸς νότον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Μιλάτου.²

ούμενοι καὶ πρὸς ταφὴν νεκρῶν, ἡ ὅτι κατεσκειμένοντο ἀπ' ἀρχῆς διὰ νεκρικὴν χρῆσιν ἀλλ' ἐντελῶς ὅμοιαι πρὸς τοὺς λουτῆρας. "Οτι δὲ ὑπῆρχον τοιοῦτοι πήλινοι λουτῆρες (ἀσάμινθοι) γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἀνακτόρων Κνωσοῦ καὶ Τίρυνθος, ὅπου εὑρέθησαν κατὰ χώραν ἐν τοῖς λουτροῖς. "Αλλην παρατήρησιν διὰ τὰς λουτηροειδῆς λάρνακας ἔχομεν νὰ κάμωμεν, ὅτι δὲν φέρουσι σκεπάσματα, ἐν φαντασίᾳ καθέτοτε.

"Ο πηλὸς τῆς λάρνακος εἶναι ἔρυθρωπός, ὅλλα εἶναι ἐσκεπασμένος διὰ λευκοκοιτέρινου ἀλοιφῆς ἐντὸς καὶ ἐκτός, καὶ ἐπὶ ταύτης ἐγράφῃ ἡ διακόσμησις διὰ καστανοῦ χρώματος ἐντὸς καὶ ἐκτός. Συνίσταται δὲ ἡ διακόσμησις ἔξωθεν ἀπὸ δικτῶν δενδροειδῆ θέματα σύμφυρμα παπυροειδοῦς καὶ φοινικοειδοῦς φυτοῦ καὶ ἀπὸ καθέτους ζώνας χωριστικὰς μίαν εἰς ἑκάστην τῶν τεσσάρων ἐπιφανειῶν εἰς τὴν μίαν τῶν μακρῶν πλευρῶν τὴν φαινομένην εἰς τὴν εἰκόνα

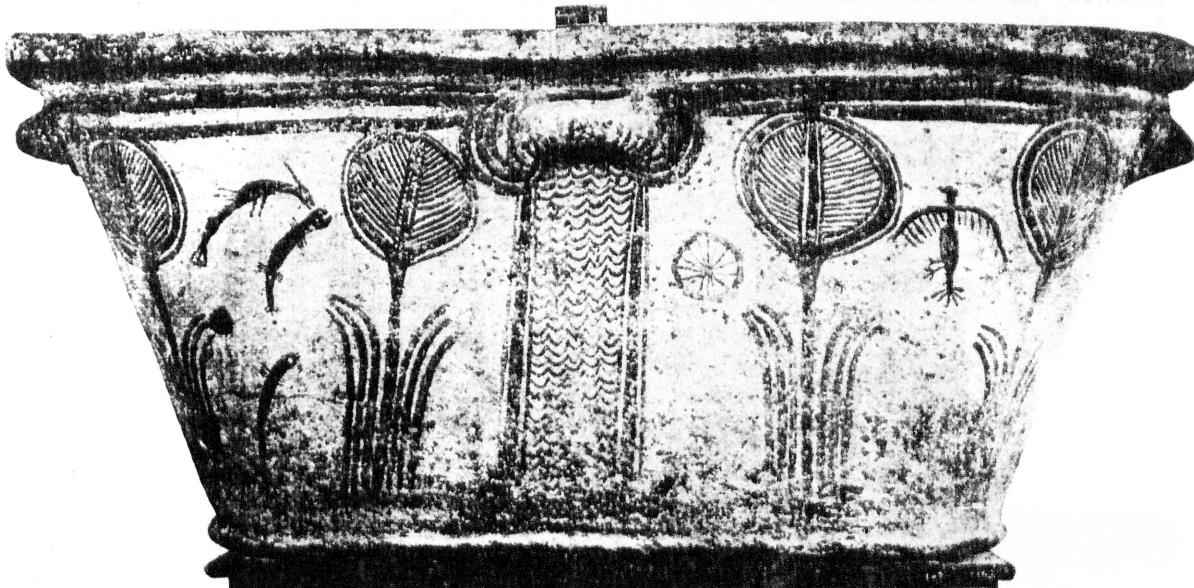
¹ Ιδε τὴν περὶ τούτων βιβλιογραφίαν εἰς Ἀρχαιολ. Δελτίον Δ' Παράρτημα σελ. 11 σημ. 2.

² Τὸ χωρίον Μίλατος διέσωσε τὸ ἀρχαίον δωρικὸν δνομα τῆς πόλεως, περὶ ἣς ἴδε Δελτίον Δ' σελ. 11.

4 εἰς τὰ μεταξὺ τῶν δένδρων κενὰ εἰκονίζονται ἔνθεν μὲν τρεῖς ἵχθύες, ἐπέρωθεν δὲ ἀστήρ ἢ τροχὸς πολυάκτινος καὶ πιηνὸν πετόμενον πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ διακόσμησις εἶναι λίαν ἐσχηματοποιημένη, ὁ δὲ γραφεὺς τῆς λάρνακος ἀπὸ μνήμης καὶ ὅλως τυπικῶς ἔγραψε τὰ διακοσμητικὰ θέματα, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἔργασίας μαρτυρεῖ χρόνους

νική του καθόλου καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις ἔχει πολλὰς ἀναλογίας καὶ ὁμοιότητας πρὸς τὰ ὑστερομινωϊκὰ ἀνάκτορα Κνωσοῦ καὶ Φαιστοῦ. Τὸ σχέδιον τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὑρεθέντα ἀρχαῖα, ὃν προέχουσι τέσσαρες κολοσσαῖοι χαλκοὶ λατρευτικοὶ πελέκεις, θὰ δημοσιευθῶσι προσεχῶς ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι Ἀθηνῶν.

Εἰκ. 4. Δουτηροειδῆς λάρνακ Νιλάτου.

παραχμῆς τῆς ὑστερομιν. ἐποχῆς. Ἡ διακόσμησις τῶν ἐσωτερικῶν τοιχωμάτων τῆς λάρνακος ἔχει καταστῆ ἀμυδρά, ἀλλὰ διακρίνει τις θέματα φυτοειδῆ, ἀνθεμοειδῆ καὶ γεωμετρικὰ ἐν συμπλέγμασι συμπεφυρμένα.

Μέγαρον μινωϊκὸν Νίρου.

Δαπάναις τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἔχετέλεσα ἀπὸ τοῦ Ἰονίου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1919 τὴν ἀνασκαφήν, τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν στερέωσιν μεγάρου ὑστερομινωϊκῆς Α' ἐποχῆς κατὰ τὴν βορείαν παραλίαν ἀνατολικῶς τοῦ Κακοῦ Ὁρούς κάτωθι τῶν χωρίων Ἀνωπόλεως καὶ Βάθειας εἰς τοποθεσίαν καλουμένην Νίρου Χάνι κατὰ τὸ 12^{ον} χιλιόμετρον πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἡρακλείου. Τὸ μέγαρον διώροφον δην ἐν πολλοῖς εἶχε τεσσαράκοντα περίπου δωμάτια καὶ διαδρόμους ἐν τῷ ἰσογείῳ καὶ δύο πλακοστρώτους αὐλάς. Ἡ ἀρχιτεκτο-

Λαξευτὸς μυκηναϊκὸς τάφος Ἐπισκοπῆς Ιεραπέτρου.

Ἐνδέθη κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς ἀμαξιτῆς δόδοῦ τοῦ Ἰσθμοῦ Ιεραπέτρου τὴν 1^{ην} Μαΐου 1919. Ὁ ἐργολάβος τῆς δόδοῦ εἰδοποίησε τὴν χωροφυλακήν, ἥτις μετὰ τοῦ φύλακος Γουργιῶν παρέλαβον τὰ ἐν τῷ τάφῳ εὑρεθέντα ἀρχαῖα, ἥτοι τρεῖς πηλίνας λάρνακας καὶ 26 πήλινα ἀγγεῖα.

Κατ' ἐπιτόπιον ἔξετασιν γενομένην ὑπὸ ἐμοῦ διατάσσω τῶν γνωστῶν λαξευτῶν θαλαμοειδῶν τῆς ὑστερομινωϊκῆς Γ' ἐποχῆς, εὐρίσκεται δὲ 100 μέτρα βορειότερον τοῦ χωρίου Ἐπισκοπῆς δὲ νεκρικὸς θάλαμος είναι σχεδὸν τετράγωνος ἔχων διαστάσεις μέτρων $2,20 \times 2$ καὶ ὕψος 1,70 δὲ δρόμος κατεχώσθη ἐν τῇ ἀμαξιτῇ δόδῳ, ἡ θύρα του λαξευτὴ καμαρωτὴ καλῶς, δπως καὶ ὁ θάλαμος, διατηρουμένη ἔχει ὕψος 1,70 καὶ πλάτος 0,60, ἐφράσσετο δὲ διά τοίχου

ξηρολιθικοῦ. Τὰ ἐν τῷ τάφῳ εὑρεθέντα δρχαῖα μετακομισθέντα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου εἶγι:

Α' Τρεῖς πήλιναι λάρνακες, ών ἡ μία κιβωτοειδῆς καὶ αἱ δύο λουτηροειδεῖς.

1) Ἡ κιβωτοειδῆς λάρναξ (ἀριθ. πηλ. Μουσ. 7625) μετὰ σκέπασματος (εἰκ. 5) ἔχει ἔξωτερο μῆκος 1,33, πλάτος 0,58 καὶ ὑψος (πλὴν τοῦ σκέπασματος) 0,63. Τὸ σκέπασμα δὲν εἶναι τετρακλινές, ὡς συνήθως, ἀλλὰ σχεδόν ημικυλινδρικόν. Ἡ λάρναξ πατεῖ ἐπὶ τεσσάρων συμφυῶν ποδῶν, καὶ ἔχει ἀνὰ δύο λαβᾶς εἰς τὰς

τοῦ κάτω ζεύγους τῶν κεράτων, δύο βόας καὶ πτηνὸν ἀνωθεν τοῦ ἐνὸς τῶν βοῶν· δὲ ἄλλος πίνακες ἔχει δύο δρθία συμπλέγματα ἐκ σπειροειδῶν θεμάτων χωρίζομενα διὰ δρθίας διακοσμητικῆς ζώνης· ἡ ἐτέρα μαχρὰ πλευρὰ ἔχει δομοίαν διαιρεσιν καὶ διακόσμησιν ἐκ σπειροειδῶν συμπλέγμάτων δικτυοειδῶς τεταγμένων. Αἱ δύο στεναὶ πλευραὶ τῆς λάρνακος διακοσμοῦνται διὰ πλοκάμων δικτύωποδος καὶ ἄλλων σπειροειδῶν θεμάτων. Τὸ σκέπασμα φέρει δύο ἀλλεπαλλήλους σειρὰς πλοκάμων δικτύωποδος συνεχῶν. Εἰς τὸν πυθμένα ἡ λάρναξ ἔχει τρεῖς

Εἰκ. 5. Κιβωτοειδῆς λάρναξ τάφου Ἐπισκοπῆς.

μαχρὰς πλευρὰς καὶ ἀνὰ μίαν εἰς τὰς στενάς· καὶ τὸ σπέπασμα ἔχει ἀναλόγους λαβᾶς, αἱ δοποῖαι δύως δὲν εὐρίσκονται εἰς εὐθυγραμμίαν πρὸς τὰς τῆς λάρνακος, ἐπειδὴ δὲ καὶ εἶναι βραχύτερον τῆς λάρνακος καὶ δὲν προσαρμόζεται καλῶς, ὑποθέτομεν διτὶ δὲν ἀνήκειν ἀρχικῶς εἰς τὴν λάρνακα ταύτην ἀλλ' εἰς ἄλλην. Ἡ ἔξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς λάρνακος εἶναι κατάγραφος· ἡ φαινομένη ἐν τῇ εἰκόνι διὰ μαχρὰ πλευρὰ διαιρεῖται διὰ προεχούσης πλαστικῆς δρθίας σανίδος καὶ δύο δομοίων κατὰ τὰς γωνίας¹ εἰς δύο πίνακας τετραγώνους, δῶν ὁ ἀριστερὰ τῷ δρῶντι ἔχει διὰ μέλανος χρώματος τρία ζεύγη λερῶν κεράτων, διπλοῦν πέλεκυν μετὰ στειλεοῦ ἐντὸς

σειρὰς δύον κατὰ μῆκος ἐξ ὀκτὼ δύον εἰς ἑκάστην σειράν.

2) Δουνηροειδῆς μικρὰ λάρνακες (ἀριθ. πηλ. Μουσ. 7624) (εἰκ. 6). Ἐχει ἔξωτερικὸν μῆκος 1,04, ἐσωτερο. 0,96, πλάτος ἔξωτερ. 0,56 ἐσωτερ. 0,46, ὑψος ἔξωτερ. 0,40. Ἡ τοι βεβαίως διὰ νεκρὸν μὴ ὠρίμουν ἡλικίας. Ἐχει τέσσαρας παχείας ὀριζοντίας λαβᾶς, ἣτοι μίαν εἰς ἑκάστην πλευράν, καὶ χειλος προεχον. Ἡ ἔξωτερικὴ τῆς διακόσμησις εἶναι εἰς τὴν μίαν πλευρὰν τὴν φαινομένην εἰς τὴν εἰκόνα δύο δικτύωποδες ὀριζοντίως τοποθετημένοι, ἀφ' ὃν ἐκφύονται τέσσαρες πλόκαμοι, μεταξὺ δὲ τῶν δύο δικτύωποδων ἀστὴρ θαλάσσιος τετράκτινος· εἰς τὴν ἄλλην μαχρὰν πλευρὰν ὑπάρχουσι κυκλικά καὶ τοξοειδῆ θέματα. Ἐσωτερικῶς ἔχει μόνον καταλοιβάδας καὶ εἰς τὸν πυθμένα κηλίδας χρωματιστὰς γενομένας ἀπὸ διαβρόχου σπόγγου.

¹ Εἶναι αὗται τὰ ἀντίγραφα τῶν χονδροτέρρων σανίδων ἡ δοκάδη τῆς ξυλίνης λάρνακος, ἐξ ἣς κατ' ἀπομίμησιν προήλθεν ἡ πηλίνη.

3) **Δάφναξ λουτηροειδής** (ἀριθ. Μουσ. 7623) (εἰκ. 7). "Εχει ἔξωτερικὸν μῆκος 1,29, πλάτος 0,59, ὅψις 0,54. Τὸ κούφωμα τῆς εἶναι ἀνώ ματοποιημένον, ἐξ οὐ ἐκφύονται δύο σειραὶ συνεχῶν πλοκάμων καταλαμβανόντων δλην σχεδὸν τὴν μακρὰν πλευρὰν ὄφιοειδῶς· ἀνω ὑπὸ τὸ

Εἰκ. 6. Λουτηροειδῆς λάρναξ τάφου Ἐπισκοπῆς.

Εἰκ. 7. Λουτηροειδῆς λάρναξ τάφου Ἐπισκοπῆς.

$1,10 \times 0,43$ καὶ τὸ μῆκος τοῦ πυθμένος $0,82$. "Εχει τέσσαρας δριζοντίους λαβὰς τοξοειδεῖς, ἥτοι μίαν εἰς ἑκάστην πλευράν. Εἰς τὰς δύο μακρὰς πλευράς ἔχει ἑκατέρωθεν δικτώποδα ἐσχη-

προέχον χεῖλος φέρει ζώνην σπειροειδοῦς συνεχοῦς γραμμῆς. Αἱ στεναὶ πλευραὶ ἔχουσιν ἑκατέρα μέγα τετράγωνον δμοιον πρὸς πίνακα ζατρικίου (damier). Τὸ ἐπίπεδον ἀνω χεῖλος ἔχει

τριγωνικὰ καὶ δδοντωτὰ μέλανα πλήρη θέματα.
Ἐσωτερικῶς οὐδεμίαν ἔχει διακόσμησιν.

B' *Πήλινα ἄγγεῖα* (εἰκ. 8, 9, 10, 11, 12)
συνελέγησαν ἐν τῷ τάφῳ Ἐπισκοπῆς τὰ ἔξης:

είναι 0,38. Ἡ διακόσμησις δύμοία πρὸς τὴν τῆς προηγούμενης λάρνακος, ἡτοι εἰς ὅκτώπους ἐσχηματοποιημένος ἑκατέρωθεν, ἐξ οὐ ἐκφύονται δύο ἀλλεπάλληλοι σειραὶ ὁφιοειδῶν πλοκά-

Εἰκ. 8. Πήλινα ἄγγεῖα τάφου Ἐπισκοπῆς.

Εἰκ. 9. Πήλινα ἄγγεῖα τάφου Ἐπισκοπῆς.

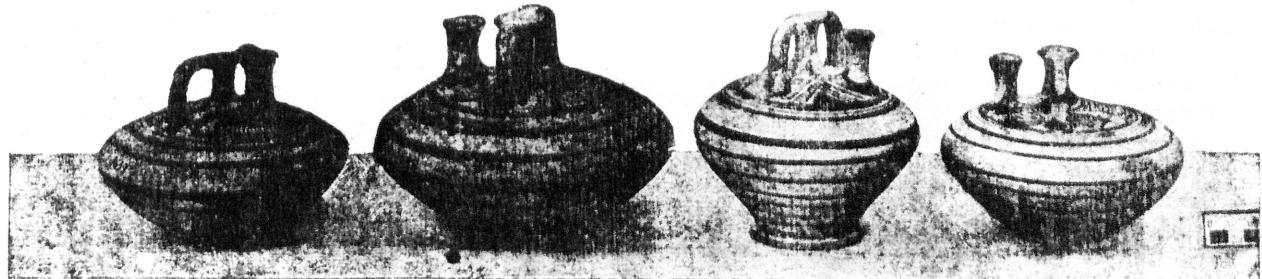
1) *Κρατήρες* (εἰκ. 7 δεξιά) ἔχει σφαιρικὴν σχεδὸν κοιλίαν, δύο μεγάλας καὶ πλατείας λαβάς, χεῖλος πλατὺ εὐρυνόμενον πρὸς τὰ ἄνω καὶ πατεῖ ἐπὶ ποδίσκου χαμηλοῦ· τὸ ὑψός του

μων καταλαμβάνουσαι ὀλόκληρον τὴν σφαιρικὴν γάστραν.

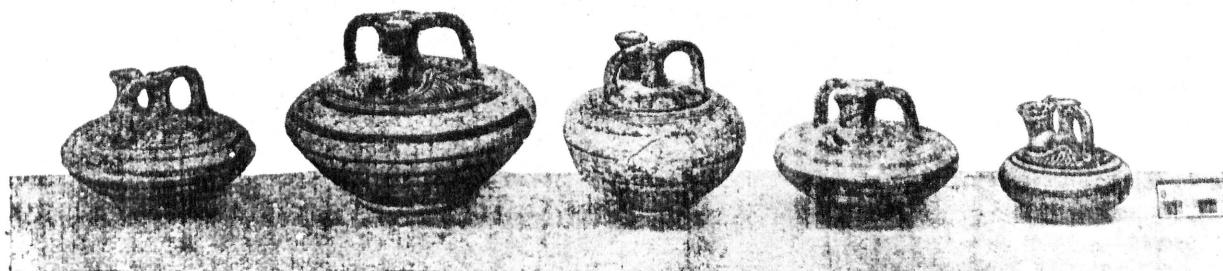
2) *Δεκαπέντε στεγανόστομοι ἀμφορεῖς*. Οἱ πλεῖστοι διατηροῦνται εἰς ἀρίστην κατάστασιν

μάλιστα οἱ ἐν τῇ εἰκόνι 9. Ἡ διακόσμησίς των ποῦ μὲν καστανόχρους ποῦ δὲ ἔρυθρὰ εἶναι ἡ γνωστὴ εἰς τὰ πήλινα ἀγγεῖα τῆς ἐποχῆς ('Υστε-

12). Ἡ ἐν τῇ εἰκόνι 12 ἀριστερὰ ἔχει ὑπέρ τὸ χεῖλος τοξειδῆ πλατεῖαν λαβὴν καὶ παρ' αὐτὴν φιαλίδιον κεκολλημένον εἰς τὸ χεῖλος.

Eik. 10. Πήλινα ἀγγεῖα τάφου Ἐπισκοπῆς.

Eik. 11. Πήλινα ἀγγεῖα τάφου Ἐπισκοπῆς.

Eik. 12. Πήλινα ἀγγεῖα τάφου Ἐπισκοπῆς.

ρομιν. Γ'), ἵτοι ζῶνται, τόξα, σπεῖραι, δικτώποδες δριοπλόκαμοι κλπ.

3) *Τρεῖς φιάλαι ή μεγάλοι κύανθοι* (εἰκ. 9,

4) *Οἰνοχόη* μικρὰ μόνωτος (ἢ δευτέρα ἀπὸ δεξιὰ τῆς εἰκόνος 9).

5) *Ἀμφορεὺς* φέρων ὡς διακόσμησιν τρεῖς

μέλανας στιλπνοὺς δίσκους διὰ διαβρόχου σπόγγου γενομένους (εἰκ. 12).

6) **Καλυπτήρ** λύχνου ἡ θυμιατηρίου (εἰκὼν 12 δεξιά). "Εχει σχῆμα καλυβοειδὲς μετὰ κωνικῆς στέγης ἀποληγούσης ἄνω εἰς ἄνοιγμα περιχειλωτὸν ὃσεὶ καπνοδόχου. "Εχει ἄνοιγμα θυροειδὲς καὶ εἰς τὴν στέγην δικτὸν θυρίδας. "Η ἔγχωτερική του ἐπιφάνεια φέρει ἐρυθρὰν διακόσμησιν γραμμικὴν καὶ ἀνθεμωτήν.

Οὐδὲν ἄλλο ἀντικείμενον ὑπῆρχεν ἐν τῷ τάφῳ Ἐπισκοπῆς κατὰ τοὺς ἀνευρόντας τὸν τάφον.

"Η ἐποχὴ καὶ τοῦ τάφου Ἐπισκοπῆς ἔξαγεται ἀπό τε τῶν λαρνάκων καὶ τῶν πηλίνων ἀγγείων. Είναι τὸ τελευταῖον δριον τῆς Υστερομινωϊκῆς ἡ Μυκηναϊκῆς Γ' ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ τὸ πλεῖστον τῶν μέχρι τοῦδε μετὰ πηλίνων λαρνάκων εὑρεθέντων λαζευτῶν θαλαμοειδῶν τάφων τῆς Κρήτης, λ. χ. εἰς Βασιλικὰ Ἀνάγεια, Πενταμόδι, Μίλατον, Λιλιανά, Μουλλιανά, Ἀρτοσᾶ, Λιμένα Σητείας, Γούρνες, Γούρνιά κλπ.

Δύο ἐπιγραφαὶ Ἰτάνου.

Εἰς τὸ μετόχιον τῆς μεγάλης Μονῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς (Τοπλού) τὸ λεγόμενον Ἐρημόπολι, ὃπου διὰ τῶν ἔρευνῶν τοῦ κ. Halbherr καὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς διὰ τοῦ J. Demargne ἐβεβαιώθη, διτὶ ἔκειτο ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ πόλις Ἰτανός εἰς τὸ ἀνατολικῶταν ἄκρον τῆς νήσου ὁ μετοχάρις Ιωάνν. Σπανουδάκις ἀνεῦρε τυχαίως παλαιὸν τάφον σκεπαζόμενον ὑπὸ δύο μεγάλων ἐνεπιγράφων πλυκῶν κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1919. Εἰδοποιηθεὶς περὶ τοῦ πρόγματος μετέβην ἔκει καὶ ἔξητασα τὸ εὑρῆμα καὶ ἀπέστειλα τὰς δύο πλάκας εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου. Οἱ τάφοι ήτον ὑπόγειοι θηκοειδῆς ἐκτισμένοι διὰ μεγάλων πωρίνων διγκολίθων ἔχει μῆκος ἐστρεφικὸν 1,82 καὶ πλάτος 1 μέτρου· σεσυλημένος παλαιόθεν εἰς ἐποχὴν μεταγενεστέραν πιθανῶς κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους¹ ἐγένετο δευτέρᾳ χρῆσις τοῦ τάφου, ὡς φαίνεται ἐκ προχείρων καὶ ἀδεξίων ἐπισκευῶν γενομένων ἐν αὐτῷ. Κατὰ τὴν νεωτέραν ταύτην ταφὴν ἔθεσαν ὡς σκεπάσματα τὰς δύο ἐνεπιγράφους πλάκας λαβόντες αὐτὰς ἐκ τῶν ἔκει ἔρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἰτάνου.

Είναι στῆλαι ἔγχωρίου κυανωποῦ σκληροῦ τιτανολίθου (ἐκ τοῦ λατομείου τοῦ ἀκρωτηρίου)

¹ Η Ἰτανός κατωκείτο ἀκόμη κατά τοὺς πρώτους αἰώνας τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Γάλλου J. Demargne κατὰ τὸ 1910-1911, ἐν αἷς ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἔρειπα χριστιανικῶν ἔκκλησιν μὴ δημοσιευθεῖσιν διὰ τὸν μετ' δλίγον ἐπελθοντα θάνατον τοῦ ἀνασκαφέως.

φέρουσαι ἄνω καὶ κάτω ἀναθύρωσιν. Ή πρώτη ἔχει ὑψος 1,25 καὶ πλάτος 48-50 ἑκατοστ. καὶ πάχος 0,14, ἔφερε δὲ διὰ μικρῶν γραμμάτων ἐπιγραφὴν διεξοδικὴν εἰς τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν ἐκ τίχων 98, τῶν δύοιων οἱ 86 πρῶτοι συνεχίζονται καὶ εἰς τὴν δεξιὰν στενὴν ἐπιφάνειαν τῆς πλακός. Ἀτυχῶς ἡ πλάξη τοῦ φαίνεται πρὸ τῆς εἰς τὸν τάφον τοποθετήσεως ἐκτεθειμένη ἐπὶ αἰλάνας εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλασσίας ὑγρασίας καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἡ κυρία ἐπιδερμὶς ἐφθάρῃ δεινῶς, μόνον δὲ δλίγα γράμματα σφίζονται κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον, διο τὸ θάκαλύπτετο ὑπὸ χώματος, τὰ γράμματα διμως τῆς στενῆς πλευρᾶς σφίζονται καλλιστα. Ὑπολογίζω διτὶ λείπουσιν οὕτως τὰ $\frac{4}{5}$ τῆς ὅλης ἐπιγραφῆς. Ἐκ τῶν διασωθέντων μερῶν πείθομαι διτὶ πρόκειται περὶ σπουδαίας ἴστορικῆς ἐπιγραφῆς τοῦ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος σχετιζομένης πρὸς τὴν μεταξὺ Ἰτανίων καὶ Ἱερατιτνίων διαφορὰν περὶ τοῦ Δικταίου Ἱεροῦ, καὶ διτὶ ἡ ἐπιγραφὴ περιειχε τὸ ἴστορικὸν τῆς ἔριδος τῆς προηγηθείσης τῆς περὶ τοῦ Ἱεροῦ διαιτησίας τῶν Μαγνήτων τῶν πρὸς Μαιάνδρῳ, ἡς τὸ κείμενον ἐσώθη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν γνωστὴν μεγάλην ἐπιγραφὴν τὴν ἐντεοιχισμένην σήμερον εἰς τὴν ἔκκλησίαν τῆς Μονῆς¹.

Ἡ δευτέρα πλάξη ἔχει ὑψος 1,16, πλάτος 41-43 ἑκατ. καὶ πάχος 13. Καὶ ταύτης δλόκηρος ἡ ἐνεπίγραφος προσθία ἐπιφάνεια ἔχει ὑποστῆ δμοίαν φθοράν, ἐπειδὴ δμως τὰ γράμματα ἡσαν μεγαλύτερα καὶ βαθύτερα διετήρησαν ἵνη δπωσοῦν καταφανῆ, καὶ οὕτως κατωρθωσαμεν τὴν πλήρη ἀνάγνωσιν τῇ βιηθείᾳ διαφόρων μεταλλαγῶν τοῦ φωτισμοῦ. Ἐχει προξενικὸν ψηφίσμα τῶν Ἰτανίων τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος πρὸς τιμὴν τοῦ γνωστοῦ Μακεδόνος στρατηγοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου Πατρόκλου τοῦ Πάτρωνος. Είναι δηλ. ταυτόσημος πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ καθηγ. Halbherr δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ Museo Italiano III σελ 568 ἐξ, δλλ' ἐν ᾧ ἡ ὑπὸ τοῦ Halbherr δημοσιευθεῖσα είναι κολοθὴ κατὰ τὸ τελευταῖον ἥμισυ, ἡ ἥμετέρα εὐτυχῶς είναι πλήρης. Ἐκ ταύτης μανθάνομεν διτὶ δύο δμοία ἀντίγραφα τοῦ προξενικοῦ ψηφίσματος τῆς πόλεως ἔχαράχθησαν, καὶ ἐν μὲν ἀνετέθη εἰς τὸν ναὸν τῆς πολιούχου Ἀθηνᾶς τὸ δ' ἐτερὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Πιθανῶς ἐν τῷ παρόντι ἀντιγράφῳ ἔχομεν τὸ

¹ Μετὰ τὸν Pashley τὸν πρῶτον ίδόντα καὶ τὸν Spratt κλπ. ἐδημοσιεύθη πληρέστερον καὶ ἀκριβέστερον ὑπὸ τοῦ κ. Halbherr εἰς τὸ Museo Italiano III 570 ἐξ, καὶ παρὰ Dittenberge, Sylloge² 929. Καὶ δευτέρον ἀντίτυπον τὸ ἐν Μαγνησίᾳ εὑρέθη καὶ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Kern, Inschrift. von Magnesia σελ 94 № 105.

πρῶτον ἄτε τῆς στήλης ταύτης οὕσης μεγαλυτέρων διαστάσεων, ἐνῷ τὸ ἄλλο τὸ μικρότερον θὰ ἥτο τὸ τοῦ Ἀσκληπιείου.

Ἄμφοτέρας τὰς ἐπιγραφὰς θὰ δημοσιεύσωμεν μετ' ἄλλων αρχιτεκτονικῶν ἐπιγραφῶν προσεχῶς.

(εἰκ. 13) ἀνατολικῶς τῆς πόλεως κατὰ τὰ σύνορα τῶν δύο ἐπαρχιῶν Ρεθύμνης καὶ Μυλοποτάμου, τὸ δυτικὸν καὶ ἔδωρησεν ἀμέσως εἰς τὸ Μουσεῖον Ρεθύμνης. Εἶναι στήλη λευκοῦ νησιωτικοῦ μαρμάρου σφραγίδα ύψος 0,90, πλά-

Εἰκ. 13. Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον Σταυρωμένου.

Νεκρικὸν ἀνάγλυφον Σταυρωμένου.

Ο φιλάρχαιος βιομήχανος Ρεθύμνης κ. Ἐμμ. Καούνης ἀνεῦρε κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1918 ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον εἰς θέσιν Σταυρωμένον

τος 47 - 49 ἑκατ. καὶ πάχος 10. Φέρει ἐν μετρίῳ ἀναγλύφῳ νεανίσκον γυμνὸν ὅρθιον ἐστραμμένον πρὸς ἀριστερὰ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ κάμπτοντα τὸ δεξιόν διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ πτηνόν, ὃ ἐπιδεικνύει εἰς κύνα

παρὰ τοὺς πόδας του ἵσταμενον καὶ ὑψοῦντα τὴν κεφαλὴν πρὸς αὐτό· εἰς τὴν ἀριστερὰν κρατεῖ στεγγίδα καὶ ἀπὸ μηρίνθου ἀνηρημένον σφαιρικὸν ἀριθμαλλίσκον. Ἀτυχῶς ἡ στήλη εἶναι ἀποκεκρουμένη ἀνω καὶ λείπει ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ ἐπιφάνεια δὲ τοῦ μαρμάρου ἔχει πάθει σημαντικὴν βλάβην διαβρωθεῖσα ἐκ τῆς πολυχρονίου ἀτμοσφαιρικῆς ἐπιδράσεως, ὥστε δὲν φαίνονται καλῶς αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἀναγλύφου, τὸ δποῖον ἔχον καλὸν τὸ περίγραμμα φάίνεται ἔργον ἐλληνικῶν χρόνων.

Ἡ εὑρεσις καὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου εἰς θέσιν Σταυρωμένον ἐνισχύει πρὸς τὰς ἄλλας μέχρι τοῦδε ἐνδείξει τὴν γνώμην δτι ἔχομεν κατὰ τὴν παραλίαν ταύτην θέσιν λείψανα πόλεως ἐλληνικῶν καὶ ωμαϊκῶν χρόνων. Τινὲς τῶν νεωτέρων ἥκασαν δτι ἔκειτο ἐνταῦθα πόλις "Ἀγριον λεγομένη¹", ἡς τὸ δνομα λέγουσιν δτι ἔσωσεν ἡ κατὰ τὴν ἐνετομφαίαν ἀναφερομένη πολλάκις Ἐπισκοπὴ Ἀγρίου (ἢ Ἀρίου). Τῆς Ἐπισκοπῆς ταύτης ἔδρα ἦτο τὸ σημερινὸν μικρὸν χωρίον *Βεράν* Ἐπισκοπῆ². Τὸ πρᾶγμα θὰ ἔξαρχιθωθῇ ἵσως δι' ἐπιτοπίου ἀνασκαφικῆς ἐρεύνης³.

Τάφοι Κυδωνίας.

Τάφοι θηκοειδεῖς κτιστοὶ διὰ πλακῶν παρετρήθησαν κατὰ τὰς ἐκχωματώσεις τὰς γενομένας κατὰ τὸ ἔτος 1919 ἔξωθι τῆς πόλεως τῶν Χανίων πρὸς χάραξιν μακριτῶν ὅδῶν ἀπὸ τῆς σημερινῆς πόλεως πρὸς τὸ μέγαρον τῶν δικαστηρίων καὶ παρ' αὐτὸ εἰς τὰς ἔκει νέας συνοικίας. Οἱ τάφοι, ὡς ἐφάνη ἐκ τῶν ὀλίγων εὑρημάτων, εἶναι χρόνων ἐλληνιστικῶν καὶ ωμαϊκῶν τῆς πόλεως Κυδωνίας. Ἐκαστος τάφος ἀποτελεῖται συνήθως ἀπὸ ἕξ ὅρθιας καὶ παχείας πλιάκας ψαμμολίθου κεκονιαμένας ἔσωτερικῶς, καλύπτεται δὲ ὑπὸ δύο δμοίων πλακῶν. Τὰ εὑρισκόμενα εἰς τινας ἔξ αὐτῶν κτερίσματα εἶναι πήλινα μυροδόχα ληκύθια (κοινῶς λεγόμενα δακρυοδόχαι), μικρὰ χαλκᾶ κάτοπτρα ἀπλᾶ, στλεγγίδες σιδηραὶ ἡ χαλκαὶ καὶ πήλιναι πλαγγόνες. Οἱ πλεῖστοι τῶν τάφων εὑρίσκονται σεσυλημένοι. Οἱ μέχρι τοῦδε εὑρεθέντες ἐσκάφησαν ὑπὸ ἐργατῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν τῶν ἀγρῶν, εἶναι δμως ἀνάγκη νὰ γίνη συστηματικὴ ὑπὸ

ἀρχαιολόγου σκαφὴ πρὸς ἀκριβῆ περιγραφὴν αὐτῶν.

Τάφοι μυκηναϊκοὶ λαξευτοί.

Κατὰ τὸν Δρεκέμβριον τοῦ 1919 εὑρισκόμενος ἐν Χανίοις παρετρήθησα εἰς τὸ ἔδαφος τῆς νεωστὶ ἐκσκαφείσης ὅδοῦ οὐχὶ μακρὰν τοῦ μεγάρου τῶν δικαστηρίων παρὰ τὴν οἰκίαν τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας καθιζήσεις γενομένας προσφάτως μετὰ τὰς σύνεχες σαγδαίας βροχάς ἐνόησα δτι πρόκειται περὶ τάφων λαξευτῶν, ὃν ἡ δροφὴ λεπτυνθεῖσα ἐκ τῆς ἐκχωματώσεως τῆς ὅδοῦ καὶ τῆς διαρροῆς τῶν ὑδάτων εἰχε καταρρεύσει ἐντὸς τοῦ νεκρικοῦ θαλάμου. Προέβην δθεν δι' ὀλίγων ἐργατῶν εἰς τὴν σκαφὴν καὶ τὸν καθαρισμὸν δύο τοιούτων λακκωμάτων. Ἡσαν πράγματι λαξευτοὶ τάφοι μυκηναϊκῶν χρόνων ἔχοντες τὸν δρόμον καὶ τὴν εἰσοδον ἔξ ἀνατολῶν. Ὁ εἰς τούτων ἔχει μῆκος 2,40, πλάτος 1,80, ὑψος 1,70 καὶ πλάτος δρόμου 0,70· ἔνεκα τῆς χαλαρᾶς συστάσεως τοῦ βρόχου εἰχε βλαβῆ τὸ κανονικόν του σχῆμα· ἡ ἐκ τοῦ δρόμου εἰσοδος ἐφράσσετο διὰ τοίχου ἡροιλιθικοῦ· ἐν τῷ τάφῳ παρετρήθησα λείψανα δστῶν ἀνθρώπου ὀρθίμου ἡλικίας ἀκαντα, σεσηπότα πλήν τῶν μηρικῶν δστῶν τὰ δποῖα δπωσοῦν διετηροῦντο· τὸ μόνον ἀντικείμενον τὸ εὑρεθέν ἐν τῷ τάφῳ εἶναι μικρὸν κωνικὸν σφονδύλιον ἡ κοιμβίον διάτρητον ἐκ στεατίτου λίθου.

Ο δεύτερος τάφος περὶ τὰ δέκα μέτρα νοτιώτερον τοῦ πρώτου ἔχει διαστάσεις $3 \times 2,90$ καὶ ὑψος δύο μέτρων· ὁ ἔξ ἀνατολῶν δρόμος του καταλήγει εἰς πύλην τοῦ θαλάμου καμαρωτὴν λαξευτὴν εἰς τὸν βράχον. Ἐν τούτῳ τὰ δστᾶ ἥσαν τελείως ἥφαντισμένα ἐκ τῆς ὑγρασίας, εὐρέθησαν δμως τὰ ἔξης πήλινα κτερίσματα.

- 1) Στεγανόστομος ἀμφορεὺς μέσου μεγέθους
- 2) φιάλη μικρὰ ἀστός 3) δύο μικκύλαι ἀρύταιναι μετὰ λαβῆς ὑπερεχούσης, καὶ τεμάχια ἄλλων πηλίνων ἀγρείων. Φέρουσιν ἀραιὰν στιλπνήν διακόσμησιν ἐρυθρωπήν.

Καὶ τρίτος δμοίος τάφος εἰχεν εὑρεθῆ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς ὅδοῦ ἀνεύ οὐδενὸς ἀντικειμένου κατ' αὐτούς.

Ἡ εὑρεσις τῶν τάφων τούτων τῆς τελευταίας ὑπερομινωϊκῆς ἐποχῆς μετὰ τοὺς εὑρεθέντας πρὸ εἰκοσιετίας ὅπισθεν τοῦ μεγάρου τῶν δικαστηρίων, τὰ εὑρήματα τῶν ὅποίων πήλινα, λίθινα, χαλκᾶ φυλάσσονται ἐν τῷ μικρῷ Μουσείῳ Χανίων, μαρτυροῦσι περὶ τῆς ὑπάρχεως ἐνταῦθα που συνοικισμοῦ τῆς τελευταίας μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, καὶ εἶναι αἱ μόναι σχεδὸν μέχρι τοῦδε ἀσφαλεῖς ἐνδείξεις μινωϊκοῦ πολιτισμοῦ

¹ B. Ψυλάκη, Ιστορία Κορήτης Ἀθην. 1899 σελ. 135.

² Giuseppe Gerola, Monum. Veneti nell' Isola di Creta vol. II Venezia 1908 σελ. 61 καὶ 77 - 79.

³ Μικρὰ σκαφικὴ δοκιμὴ γενομένη κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μουσείου καθηγητοῦ Εύσταθ. Πετρουλάκι ἀπεκάλυψε τοῖχον ισοδομικὸν ἐκ μεγάλων ξεστῶν πωρίνων λίθων κατὰ τὴν θέσιν Παλαιόκαστρον τοῦ Σταυρωμένου.

εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Κρήτης, τὸ μὴ ἔξερευ-
νηθὲν ἄλλως ἐπαρκῶς εἰσέτι.

**Ρωμαϊκὸν οἰκογενειακὸν κοινοτάφιον
Γόρτυνος.**

Κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1919 ἐλάδομεν τὴν πληροφορίαν περὶ λαθραίας σκαφῆς τάφου εἰς θέσιν Ἀνεμοστάβλους τοῦ χωρίου Μητροπόλεως παρὰ τὰ ἔρείπια τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος. Ὁ ιδιοκτήτης τοῦ ἀγροῦ είχε τυχαίως παρατηρήσει τὸν τάφον μετὰ τὴν ἀπόστασιν πλακός, καὶ προέβη διὰ νυκτὸς εἰς τὴν σκαφὴν αὐτοῦ πρὸς ἔξαγωγὴν πλακῶν ὀπτοπλινθικῶν καὶ ἄλλου οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ. Τὸν τάφον ἔσκαψαμεν καὶ ἐκαθαρίσαμεν τελευταῖον. Συνίσταται ἀπὸ ὑπόγειον τετράγωνον κτιστὸν θάλαμον, οὐ τὸ μὲν μῆκος εἶναι 3,46, τὸ πλάτος 2,44 καὶ τὸ ὅψις 2,02. Εἶναι ἐκτισμένος διὰ δόμων ἐκ μικρῶν ἔστων πωρίνων λίθων ἐναλλασσομένων μετὰ στενῶν ζωνῶν ἐξ ὀπτῶν πλίνθων μετ' ἀφθόνου ἀσθετοκονίας. Ἐκ νότου κατήρχοντο διὰ κλίμακος κτιστῆς ἐξ βαθμίδων εἰς μικρὸν τετράγωνον πρόθυρον, καὶ ἐξ αὐτοῦ διὰ τριῶν ἀλλων βαθμίδων κάμπτοντες δεξιὰ εὑρισκον τὴν πύλην τοῦ τάφου, ἥτις ἡτο κτιστὴ δι' ὀπτοπλίνθων, καμαρωτὴ ὑψοῦς 1,56 καὶ πλάτους 0,90. Ὁ νεκρικὸς θάλαμος διηρεῖτο διὰ τοίχου εἰς δύο διαμερίσματα διὰ τοίχου οὗτος ἐκτισμένος δι' ὅμοιών ὑλικῶν εἰχε, φαίνεται, μίαν ἢ δύο καμάρας, δι' ὃν συνεκοινώνουν τὰ δύο τμήματα, διὰ χωρικὸς δῆμως εἰχε διαλύσει τὸ χώρισμα τοῦτο, δύπως εἶχεν ἀποστάσει καὶ τὰς δύο πτοπλίνθους τοῦ δαπέδου, δλα δὲ ταῦτα τὰ ὑλικὰ εἶχεν ἐπισωρεύσει, ἵνα λάθρα τὰ μεταφέρῃ. Εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ θαλάμου ὑπάρχουσιν ἐννέα κόγχαι κτισταὶ δι' ὀπτοπλίνθων καμαρωταί, ἥτοι τρεῖς εἰς ἐκατέραν τῶν μακρῶν πλευρῶν, δύο εἰς τὸν τοίχον τοῦ βάθους καὶ μία εἰς τὸν τοίχον τῆς εἰσόδου δεξιὰ τῷ εἰσερχομένῳ ἐκάστη κόγχη ἔχει ὑψος 55 ἑκατ. καὶ πλάτος 28. Βεβαίως αἱ κόγχαι αὐταὶ ἐχρησιμεύονται ἵνα δέχωνται τὰς νεκρικὰς ὑδρίας τὰς περιεχούσας τὴν τέφραν τῶν νεκρῶν τῶν ὑδρίων τούτων μόνον δλίγα ἀδιακόσμητα τεμάχια εὑρομενοὶ ἐντὸς τῶν χωμάτων παλαιόθεν τεθραυσμένα, ἐξ οὐ συμπεραινομενοὶ ὅτι ἡ σύλησις αὐτοῦ ἐγένετο εἰς προγενεστέρους χρόνους. Ὁ τάφος προφανῶς εἶναι οἰκογενειακὸς ρωμαϊκός, εἰδος columbarium. Πιθανώτατα εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρὸν κείμενον ἀμέσως ἔξω τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως θὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλοι τάφοι.

'Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης κατὰ Ὀκτώβριον 1920.

ΣΤΕΦ. ΞΑΝΘΟΥΔΗΣ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ 8 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

KATA T A E TH 1920 - 21

Κέρκυρα.

Ἐκ τοῦ χωρίου τῶν Γιαννάδων, τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1920, τῇ φροντίδι τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν ἀρχαιοτήτων καθηγητοῦ κ. Μ. Κοσκινᾶ, μετηνέθη εἰς τὸ Μουσείον ἀγαλμάτιον ἀκέφαλον, ἡμίσεος περίπου φυσικοῦ μεγέθους, ἀνδρός θωρακοφόρου μετὰ μεγάλου μανδύου. Ἡ ἔξετασις τοῦ ἀγαλματίου παρὰ τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἐντύπωσιν μὲ πεισεν, ὅτι πρόκειται περὶ ἔργου τοῦ 18^{ου} αἰώνος, δημίας barocco τέχνης, ὡς ὁ ἐπὶ τῆς Σπιανάδας γνωστὸς ἀνδριάς τοῦ Schuhlenburg.

Ἄπὸ τοῦ 7/βρίου 1920 μέχρι τέλους τοῦ έτους ἀνέσκαψα δαπάνῃ τοῦ Ὑπουργείου κατὰ τὸν χῶρον τοῦ ναοῦ τοῦ λεγομένου τῆς Γοργοῦς. Ἐπρόκειτο νὰ συνεχισθοῦν αἱ διακοπεῖσαι μετὰ τὸ 1914, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ αὐξηθῇ τὸ ἔλλιπτες ἀρχιτεκτονικὸν ὑλικὸν καὶ μάθωμεν τίποτε θετικῶτερον περὶ τοῦ σχεδὸν ἐντελῶς ἔξαφανισθέντος ἀνατολικοῦ ἀετώματος. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀνασκαφῆς ἥτο, ὅτι τὰ πάντας ὀλίγα εὐρήματα προήγαγον σημαντικῶς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων.

Πρὸ τῆς ἀνασκαφῆς μικρὰ μελέτη, γενομένη κατ' Αὔγουστον, παρέσχε μεῖζονα βεβαιότητα περὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ λατρευομένης θεότητος. Τὸ 1914 οὐχὶ μακράν τῆς ἀρχαίας θέσεως εὑρέθη κατὰ τὴν βορείαν πλευράν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ εἰς τὴν Ἀρτέμιδα ἐπὶ πρισματικῆς βάσεως (Dörpfeld ἐν Ath. Mitt. 1914, 170). Μὲ τὴν ὑποψίαν, ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ Μουσείῳ διατηρούμενη ἐπιγραφὴ: **Φίλοδεκος Αισχρίωνος | καὶ σύναρχοι Αιρετάμιτι** (ἀριθμὸς εὐρετηρίου 9 = IG, IX₁, 706) τὴν αὐτὴν θὰ ἔχῃ προέλευσιν, παρηκολούθησα τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν. Πραγματικῶς δέ, ὡς κυρίως ἔξαγεται ἐκ τίνος λησμονημένου φυλλαδίου τοῦ Ἀντ. Βραχιλιώτη, ἐκδοθέντος Ἰταλιστὶ ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1813 (A. Vraclioti, Sulle iscrizioni in marmo ultimamente rinvenute p. 10) ἡ ἐπιγραφὴ ἥλθεν εἰς φῶς κατὰ τὰς όχυρωματικὰς καὶ ἐν παρέγγει ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας τῶν Γάλλων τοῦ 1812 καὶ 1813, αἵτινες ἔξετάθησαν περὶ τὴν μονὴν τῶν Ἀγ. Θεοδώρων καὶ εἰς σημαντικὸν μέρος ἀπεκάλυψαν καὶ τὸν ἡμέτερον ναόν. Μετὰ τοῦτο ἡ διὰ δύο τίτλων μαρτυρουμένη κυριό-